

Осипова Світлана Константинівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і фінансів Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна. Тел. +380978944707, E-mail: svitlana.osipova@khpri.edu.ua

Корзун Валерія Сергіївна, магістр кафедри обліку і фінансів Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна. Тел. +38502996924, E-mail: K10106@ukr.net

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», вул. Кирпичова, 2, Харків, Україна, 61000

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглянуто основні наукові підходи щодо визначення сутності понять фінансова стійкість і механізм управління підприємством, запропоновано трактування поняття механізм управління фінансовою стійкістю підприємства та визначено основні етапи процесу його формування. Охарактеризовано діяльність українського підприємства ТОВ «Стальконструкція». Визначено, що протягом 2019-2021 рр. баланс підприємства є абсолютно ліквідним, що свідчить про достатню кількість коштів для погашення поточних зобов'язань. Показники ділової активності ТОВ «Стальконструкція» у 2019-2021 роках позитивно характеризують діяльність підприємства, а саме власний капітал використовується підприємством ефективно, спостерігаємо збільшення швидкості оборотності запасів, готової продукції, кредиторської заборгованості та зростання ефективності їх використання, що позитивно відображається на діловій активності підприємства. Зроблено висновки, що підприємству необхідно використовувати в своїй господарській діяльності більше позикових засобів довгострокового фінансування, що підвищить рентабельність власного капіталу.

Ключові слова: стійкість, фінансова стійкість, управління, механізм управління підприємством, управління фінансовою стійкістю.

Osyrova Svitlana Konstantinivna, candidate of economic sciences, senior lecturer of the Department of Accounting and Finance, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine. Tel. +380978944707, E-mail: svitlana.osipova@khpri.edu.ua

Valery Serhiyivna Korzun, master of accounting and finance department, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine. Tel. +38502996924, E-mail: K10106@ukr.net

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kyrpychova Str., 2, Kharkiv, Ukraine, 61000

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF MANAGEMENT OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE

Abstract. The article considers the basic scientific approaches to the economic contents of the notions of financial stability, mechanism of enterprise management. Offered interpretations of the concept of the mechanism of financial stability enterprise management and main stages of the process of its formation. The activity of the Ukrainian enterprise "Stalkonstruksia" LLC is characterized. It was determined that during 2019-2021, the company's balance sheet is completely liquid, which indicates a sufficient amount of funds to repay current liabilities. The indicators of the business activity of "Stalkonstruksia" LLC in 2019-2021 positively characterize the company's activity, namely, the company uses its own capital effectively, we observe an increase in the turnover rate of stocks, finished products, accounts payable and an increase in the efficiency of their use, which is positively reflected in the business activity of the company. It was concluded that the enterprise needs to use more long-term debt financing in its economic activities, which will increase the return on equity.

Keywords: stability, financial stability, management, mechanism of enterprise management, management of financial stability.

Осипова Светлана Константиновна, кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры учета и финансов Национальный технический университет "Харьковский политехнический институт", г. Харьков, Украина. Тел. +380978944707, E-mail: svitlana.osipova@khpri.edu.ua

Корзун Валерія Сергеевна, магистр кафедри учета и финансов Национальный технический университет "Харьковский политехнический институт", г. Харьков, Украина. Тел. +38502996924, E-mail: K10106@ukr.net

Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», ул. Курпичева, 2, Харьков, 61000, Украина

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ

Анотация. В статье рассмотрены основные научные подходы к определению сущности понятий финансовая устойчивость и механизм управления предприятием, предложена трактовка понятия механизм управления финансовой устойчивостью предприятия и определены основные этапы процесса его формирования. Охарактеризованы деятельность украинского предприятия ООО «Стальконструкция». Определено, что в течение 2019-2021 гг. баланс предприятия абсолютно ликвиден, что свидетельствует о достаточном количестве средств для погашения текущих обязательств. Показатели деловой активности ООО «Стальконструкция» в 2019-2021 годах положительно характеризуют деятельность предприятия, а именно собственный капитал используется предприятием эффективно, наблюдается увеличение скорости оборачиваемости запасов, готовой продукции, кредиторской задолженности и рост эффективности их использования, что отражается на деловой активности предприятия. Сделаны выводы, что предприятию необходимо использовать в своей хозяйственной деятельности больше заемных средств долгосрочного финансирования, что повысит рентабельность собственного капитала.

Ключевые слова: устойчивость, финансовая устойчивость, управление, механизм управления предприятием, управление финансовой устойчивостью.

Вступ. Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона відображає, наскільки підприємство стабільне, незалежне від зовнішніх кредиторів, наскільки власники фінансують своє підприємство, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності.

Фінансова стійкість — це здатність підприємства протистояти операційним труднощам. Це таке його становище, коли отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів. Під фінансовою стійкістю також розуміють характеристику відповідності структури джерел фінансування структурі активів підприємства. На відміну від аналізу платоспроможності підприємства, який оцінює оборотні активи та короткострокові зобов'язання, фінансова стійкість визначається на підставі аналізу співвідношення джерел фінансування і його відповідності стану активів.

В умовах ринкової економіки підприємство зобов'язане підвищувати ефективність виробництва, конкурентоспроможність продукції на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання та управління виробництвом, активізації підприємництва. Важливу роль у реалізації цього завдання відіграє аналіз господарської діяльності підприємств, вивчення та управління їх фінансовою стійкістю. За допомогою цього аналізу виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім

виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і робітників. Потреба в розробці теоретичних підходів щодо дослідження фінансової стійкості полягає в забезпеченні стабілізації фінансового стану підприємств, заснованої на використанні інструментів стратегічного і тактичного фінансового менеджменту. Формування ефективної стратегії з подолання неплатоспроможності суб'єктів господарювання визначається перспективами розвитку фінансового менеджменту, переосмисленням підсумків попереднього розвитку, зміною якості моніторингу фінансового стану підприємств, розробкою алгоритмів діагностики кризових явищ, мінімізацією фінансових ризиків і раціональним управлінням фінансовими потоками.

Викладення основного матеріалу. Дослідженням питань оцінки фінансового стану підприємств займалися Бланк І. А. [1], Івахненко В. М. [2], Ковальов В.В. [3], Крейніна М.Н. [4], Поддєрьогін А.М. [5] та інші, хоча недостатнє місце в них займає оцінка фінансової стійкості. Теоретико-методичні питання фінансової стійкості містяться в наукових роботах Забродського В.А. [6], Іваніцька О.В. [7], Кизима Н.А., Тридіда М.О. [8], Родіонової В.М. [9] та інших вчених. Аналіз наукових праць вказаних авторів дає підстави говорити про те, що разом з достатньо ґрунтовною опрацьованістю проблеми відсутній чіткий підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств, що вказує на необхідність подальших досліджень у даному напрямку.

Фінансова стійкість підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових зв'язків підприємства, визначається сукупністю виробничо-економічних факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розподіл і використання фінансових ресурсів Використовувані методи спрямовані на забезпечення управління фінансовим станом підприємства та оцінку фінансової стійкості в умовах ринкової економіки. Це пов'язано зі структурою балансу підприємства, ступенем його залежності від кредиторів та інвесторів. Але ступінь залежності від кредиторів оцінюється не лише за кредитними відносинами та власними джерелами фінансування. Це більш багатогранне поняття, яке включає оцінку власного капіталу, склад оборотних і необоротних активів, наявність чи відсутність збитків тощо. Крім того, податковим органам важливий фінансовий стан підприємства – з точки зору з огляду на здатність компанії сплачувати податки в повному обсязі та вчасно. Нарешті, фінансовий стан підприємства є основним критерієм для банків при вирішенні питання про можливість надання йому кредиту, розмірі відсотків і терміні. Тому покращення фінансового стану підприємства залежить від його економічної перспективи та надійних ділових відносин з партнерами.

Під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів фінансовий стан компанії постійно змінюється, тому ні компанію, ні учасників ринку не задовольняє дискретне надання даних про фінансовий стан компанії. Їм також необхідно знати якісні особливості фінансового стану, тобто його стабільність у часі, як довго він може зберігатися під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, і які превентивні дії слід вживати для підтримки цього нормального стану або виходу з нього з докризового чи кризового стану. Для вирішення середньострокових та стратегічних завдань розвитку підприємства менеджмент повинен мати відповідний інструментарій оцінки та прогнозування змін фінансової стійкості [3]. Фінансова стійкість - це стан майна підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність. Найчастіше фінансову стійкість порівнюють із загальним ресурсним потенціалом підприємства, але таке поглиблене дослідження фінансової стійкості потребує чіткого та однозначного категоріального апарату для розкриття цього багатовекторного поняття. Безперечно, що фінансова стійкість підприємства є основою функціонування економічних систем в умовах нестабільності економічних процесів, невизначеності та динамічності економічного середовища.

Що стосується визначення економічної сутності такого поняття, як фінансова стійкість, існує багато точок зору, які мають спільні риси або суттєві відмінності. У зв'язку з цим необхідні попередні тлумачення цього терміна систематизація та пояснення. Дослідження наявних в економічній літературі характеристик та визначень фінансової стійкості представлено в табл. 1, яка дає підстави для висновку про наявність суттєвих розбіжностей та недоліків у відтворенні сутності фінансової стійкості підприємства.

Пристаючи до аналізу стану підприємства за даними балансу, перше, що слід зазначити, що зазвичай немає сенсу розглядати для аналізу показники за один період. Дуже корисно вивчати порівняльні дані, що охоплюють два періоди і не тільки. Слідкуючи за тенденціями, ви можете знайти цінні ключові моменти про зростання та інші важливі фактори, які впливають на ваш бізнес. Крім того, деякі коефіцієнти у фінансовій звітності самі по собі мають значення. Важливо пов'язати їх з іншими показниками або напрямком і розміром змін за період.

Розглянемо коефіцієнти покриття, які, як і коефіцієнти капіталізації, відіграють важливу роль в оцінці фінансової стійкості компанії. На нашу думку, найважливішими факторами цієї групи є наступні.

- 1) Коефіцієнт структури покриття довгострокових інвестицій. Логіка розрахунку цього показника базується на припущенні його довгостроковості
- 2) Фактори структури довгострокових джерел фінансування

Таблиця 1. Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» в економічних літературних джерелах різними авторами

Автор	Поняття	Ключові слова
1	2	3
М.Я. Коробов [10]	«Якщо параметри діяльності підприємства відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, говорять про фінансову стійкість підприємства, фінансова стійкість формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство збиткове, малорентабельне, якщо величина прибутку падає, говорити про задовільний фінансовий стан, фінансову стійкість не доводиться».	Позитивна характеристика фінансового стану.
О.С.Філімоненков [11]	«Обсяг майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. становище, коли вкладені в підприємницьку діяльність ресурси окупаються за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів»	Підприємство платоспроможне, отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.
Н. А. Кизим, В.А. Забродський, В. А. Зінченко та Ю. С. Копчак[6]	фінансова стійкість кругообігу капіталу на підприємстві – спроможність матеріально-фінансових потоків по всіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в їх русі, незважаючи на вплив дестабілізуючих чинників. Тоді як фінансова нестійкість – нездатність матеріально-фінансових потоків по окремих або по усіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в їх русі під впливом дестабілізуючих чинників	визначають сутність поняття «рівновага» підприємства щодо процесу кругообігу його капіталу
К. В. Ізмайлова [12]	«характеризує ступень фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання»	рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами
Бланк И.А [1]	як поняття близьке до «фінансової рівноваги», визначаючи зміст цих категорій частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства.	частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства.

Показник показує, яка частина основних фондів та інших основних засобів фінансується зовнішніми інвесторами. Збільшення коефіцієнта динаміки свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Водночас фінансування капітальних вкладень за рахунок довгострокових джерел фінансування є проявом добре розробленої корпоративної стратегії. Інтерпретувати цей показник можна по-різному, в першу чергу це залежить від предмета аналізу. На досліджуваному підприємстві на початок звітної періоду всі основні засоби фінансувалися за рахунок власних коштів [13].

2) Коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування. Визначаючи значення даних показників враховуються лише довгострокові джерела засобів. У цю підгрупу входять два взаємодоповнюючі показники.

Сума цих показників дорівнює одиниці. Зростання коефіцієнта $K_{дзпз}$ в динаміці є, в певному значенні, негативною тенденцією. Коефіцієнти представлені у табл. 2.

Таблиця 2. Розрахунок коефіцієнтів при оцінці фінансової стійкості підприємства.

П / П	Показник	Формула для розрахунку	Чисельне значення показника		
			2019	2020	2021
	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень [13]	$K_{п.д.в.} = \frac{\text{Довгострокові пасиви}}{\text{Необоротні капітали}}$	0	1,9	27,45
	Коефіцієнти структури довгострокових джерел фінансування [13]	$\frac{K_{д.з.п.з.} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}}{\frac{IIIП}{IП + IIIП}}$	0	0,96	0,98
		$\frac{\text{Власний капітал}}{\frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\frac{IIIП}{IIIП + IIIП}}}$ $\frac{IIIП}{IП + IIIП} = \frac{\text{стр.380ф1}}{\text{стр.380ф1} + \text{стр.480ф1}}$	1	0,04	0,02

У нашому випадку на початок року коефіцієнт $K_{дзпз}$ дорівнював нулю, оскільки довгострокові зобов'язання в підприємства були відсутні. Це, з одного боку, характеризувало високу міру фінансової стійкості підприємства,

а з іншої — свідчило про недостатню продуманість фінансової стратегії підприємства, і, як наслідок, знижувало рівень рентабельності власного капіталу підприємства. На кінець року значення даних коефіцієнтів було наступним: $K_{\text{дзпз}} = 0$, $K_{\text{фнкдж}} = 1$. Така динаміка вказаних показників в даному випадку є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про раціональніший підхід до формування фінансової стратегії підприємства.

За результатами комплексної оцінки фінансового стану підприємства на основі основних груп показників, визначено, що протягом 2019-2021 рр. баланс підприємства є абсолютно ліквідним, що свідчить про достатню кількість коштів для погашення поточних зобов'язань. Оскільки в аналізованих роках діяльність підприємство мало абсолютну фінансову стійкість, що є свідченням стабільної діяльності, особливо в складних фінансово-економічних умовах господарювання України. Фінансовий стан товариства знаходиться у нормальному стані. Про це свідчать коефіцієнт стійкості економічного зростання і коефіцієнт заборгованості та коефіцієнт забезпеченості товарів власними коштами, позначки яких задовольняють нормативні значення, що є підтвердженням попередніх розрахунків та свідченням того, що у товариства немає проблем з ліквідністю та платоспроможністю. Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 2019–2021рр. мав не стійку тенденцію, однак його значення показує, що поточні зобов'язання підприємство здатне погасити негайно за рахунок наявних грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, що є знову позитивною характеристикою фінансового стану підприємства. Показники ділової активності ТОВ «Стальконструкція» у 2019-2021 роках позитивно характеризують діяльність підприємства, а саме власний капітал використовується підприємством ефективно, спостерігаємо збільшення швидкості оборотності запасів, готової продукції, кредиторської заборгованості та зростання ефективності їх використання, що позитивно відображається на діловій активності підприємства.

Висновки. Аналізуючи та оцінюючи фінансову стійкість підприємства, можна сказати, що у всіх звітних періодах вона відповідала третьому типу, тобто ТОВ «Стальконструкція» знаходилося в нестійкому фінансовому становищі, яке, тим не менше, не можна назвати кризовим, але на кінець 2018 року має нормальний тип фінансової стійкості, що свідчить про високу міру незалежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів. Більш того, підприємству необхідно використовувати в своїй господарській діяльності більше позикових засобів довгострокового фінансування, що підвищить рентабельність власного капіталу.

Список використаної літератури:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. К.: Ника-Центр, Эльга, 2000. 56 с.
2. Ивахненко В. М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник. К.: Знання-прес, 2000.

207 с.

3. Ковальов В. В. Фінансовий аналіз: Управління капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності. М.: Фінанси і статистика, 2005. 432 с.
4. Крейнина М. Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений. *Финансовый менеджмент*. 2001. № 2. С. 10-11.
5. Поддериогин А. М. Финансы предприятий. Москва: Финансы, 2001.
6. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : Монографія. Х. : «ІНЖЕК», 2013. 50 с. 144 с.
7. Іваницька О. В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.ekon.наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами».
8. Тридід О. М., Орехова К. В. Оцінювання фінансової стійкості підприємства: монографія. Київ : Національний банк України : Ун-т банківської справи, 2010. 143 с.
9. Родионова В. М., Федотова М. А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М.: Перспектива, 2015. 98 с.
10. Коробов М. Я. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий: Навчальний посібник. К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. 376 с.
11. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. К.: Ельга, Ніка-центр, 2002, 360 с.
12. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. пос.-2-ге видання. К.: МАУП, 2003. 23 с. 146 с.
13. Бурденко І. М. Финансовое состояние предприятия: стратегия обеспечения устойчивости. М.: Инфра-М, 2009.

References:

1. Blank I. A. Osnovy finansovogo menedzhmenta. K. Nika-Centr, Elga, 2000. 56 p.
2. Ivahnenko V. M. Kurs ekonomichnogo analizu: navch. Posibnik. K. Znannya-pres, 2000. 207 p.
3. Kovalov V. V. Finansovij analiz: Upravlinnya kapitalom. Vibir investicij. Analiz zvitnosti. M. Finansi i statistika, 2005. 432 p.
4. Krejnina M. N. Finansovaya ustojchivost predpriyatiya: ocenka i prinyatie reshenij. *Finansovij menedzhment*. 2001. № 2. pp. 10-11.
5. Podderogin A. M. Finansy predpriyatij. Moskva. Finansy, 2001.
6. Kizim M. O., Zabrodskij V. A., Zinchenko V. A., Kopchak Yu. S. Ocinka i diagnostika finansovoyi stijkosti pidpriyemstva: Monografiya. H. «INZhEK», 2013. 50 p. 144 p.
7. Ivanicka O. V. Upravlinnya finansovoyu stijkistyu yak skladovoyu ekonomichnoyi politiki sanaciyi: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand.ekon.nauk: spec. 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnya pidpriyemstvami».
8. Tridid O. M., Oryehova K. V. Ocinyuvannya finansovoyi stijkosti pidpriyemstva: monografiya. Kiyiv. Nacionalnij bank Ukraini : Un-t bankivskoyi spravi, 2010. 143 p.
9. Rodionova V. M., Fedotova M. A. Finansovaya ustojchivost predpriyatiya v usloviyah inflyacii. M. Perspektiva, 2015. 98 p.
10. Korobov M. Ya. Finansovo-ekonomichnij analiz diyalnosti pidpriyemstv: Navchalnij posibnik. K. T-vo "Znannya", KOO, 2000. 376 p.
11. Filimonenkov O. S. Finansi pidpriyemstv: Navchalnij posibnik. Kiev. Elga, Nika-centr, 2002. 360 p.
12. Izmajlova K. V. Finansovij analiz: Navchalnij posibnik. 2-ge vidannya. Kiev. MAUP, 2003. 23 p., 146 p.
13. Burdenko I. M. Finansovoe sostoyanie predpriyatiya: strategiya obespecheniya ustojchivosti. M. Infra-M, 2009.

Надійшла до редакції 28.04.2022р.